

alpenkonvention • convention alpine
convenzione delle alpi • alpska konvencija

Izhodišča
Platforme
“Velike zveri”
Alpske konvencije

Velike zveri so del naravne dediščine alpskega prostora, zato alpske države pozdravljajo njihovo vrnitev na svoje ozemlje. To se odraža tudi v obveznostih, ki izhajajo iz nacionalnih zakonodaj, habitatne direktive EU, priporočil Bernske in Alpske konvencije ter Konvencije o biološki raznovrstnosti.

Čezmejno sodelovanje je nujno

Vrnitev velikih zveri je mogoče doseči na več načinov: z naravnim širjenjem, povečanjem staleža ali ponovno naselitvijo. Naravno širjenje je zelo počasen proces, ki traja desetletja. Za medveda, volka in risa je značilno, da se gibljejo na območjih večjih razsežnosti in se ne menijo za državne meje. Vendar pa si bodo nekega dne alpske države delile enotne in velike populacije, s katerimi bodo morale upravljati z enotnega vidika in na podlagi čezmejnih konceptov.

V skladu s prvim odstavkom 2. člena Alpske konvencije pogodbenice „... s preudarno in trajno rabo virov zagotavljajo enotno politiko za ohranitev in varstvo Alp. Pri tem enako upoštevajo interese vseh alpskih držav, njihovih alpskih regij ter Evropske gospodarske skupnosti. Čezmejno sodelovanje v alpskem prostoru se okrepi ter prostorsko in strokovno razširi.“ V skladu s 1. členom Protokola o varstvu narave in urejanju krajine je namen protokola „trajno zagotoviti varovanje, urejanje in po potrebi obnavljanje narave in krajine, da bi tako zagotovili nemoteno delovanje ekosistemov, ohranjanje krajinskih prvin in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst vključno z njihovim naravnim življenjskim prostorom.... v njeni celovitosti.“ V 3. členu omenjenega protokola se pogodbenice „zavezujejo, da bodo še

naprej sodelovale ... pri ustvarjanju mrež biotopov, izdelavi programov in/ali načrtov za krajinsko urejanje, ... kakor tudi pri vseh preostalih ukrepih za varstvo prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst.“

Življenjski prostor velikih zveri v konfliktu s človekom in njegovimi interesi rabe

Danes so ekološke razmere v Alpah za velike zveri ugodne oz. celo boljše, kot so bile v času njihove iztrebitve, in to kljub dejstvu, da so se njihovi habitati v zadnjem stoletju občutno spremenili. Gozdne površine se ponovno širijo, ponudba naravne hrane se je izboljšala. Toda Alpe so gorstvo, kjer je raba prostora ena najintenzivnejših na svetu. Habitati se zaradi tako intenzivne rabe alpskih dolin in razvoja prometne in turistične infrastrukture vedno bolj drobijo.

Če hočemo zavarovati populacije velikih zveri, ki bodo sposobne preživeti, in pri tem upoštevati trajnostna načela, je treba vključiti tudi vidik prostorskega načrtovanja v obliki zagotavljanja selitvenih koridorjev, mirnih con in delujočih ekosistemov, kot jih zahtevata točki a) in d) 3. člena Protokola o urejanju prostora in trajnostnem razvoju: *“Politika urejanja prostora in trajnostnega razvoja teži k pravočasnemu usklajevanju gospodarskih interesov z zahtevami varstva okolja, zlasti glede na a) ohranjanje in ponovno vzpostavljanje ekološkega ravnotežja in biotske raznovrstnosti alpskih regij”* in *“d) varstvo redkih ekosistemov, vrst in krajinskih prvin.”*

V skladu s 4. točko 9. člena tega protokola morajo *„načrti in programi za urejanje prostora in trajnostni razvoj upoštevati za določen prostor na ustrezni ravni prostorske danosti in posebnosti območja, predvsem pa: a) določitev območij varstva narave in krajine kot tudi sektorjev varstva voda in drugih naravnih življenjskih osnov“* in *„ b) določitev območij miru in drugih območij, na katerih bodo objekti in naprave ter druge moteče dejavnosti omejene ali prepovedane.“*

Potreba po integralni obravnavi ekosistema: odnos med plenilci in plenom v njihovem okolju

Delujoči ekosistem obsega tako zveri kot njihov plen, zato je za koncept ohranjanja velikih zveri treba upoštevati stanje populacij plena in njihovega habitata na celotnem območju, ki ga uporabljajo, in obratno: pri upravljanju rastlinojedih živalih je treba upoštevati predatorski vpliv velikih zveri. Zagotoviti je treba varstvo in rabo prosto živečih živalskih vrst ob upoštevanju sprejemljivih ekoloških, socialnih in ekonomskih zmogljivosti:

- V skladu s 13. členom Protokola o hribovskem kmetijstvu se pogodbenice zavzemajo, da se c) „pašništvo in stalež živali uravnavata z ustreznimi predpisi tako, da ne nastaja pretirana škoda v gozdu in na kmetijskih zemljiščih.“
- V skladu s črko b) 2. člena Protokola o gorskem gozdu se pogodbenice zavezujejo, da bodo cilje tega protokola upoštevale tudi v svoji politiki na drugih področjih. „To zlasti velja za navedena področja: b) stalež parkljaste divjadi – stalež parkljaste divjadi je treba omejiti do mere, ki brez posebnih varovalnih ukrepov omogoča naravno pomlajevanje rastišču primernih gorskih gozdov. Za obmejna območja se pogodbenice zavezujejo, da bodo medsebojno uskladile ukrepe za uravnavanje staleža divjadi. Da bi bila ponovno vzpostavljena naravna selekcija pri staležu parkljaste divjadi ter v interesu varstva okolja, se pogodbenice zavzemajo za ponovno naselitev plenilcev v skladu s celotnimi potrebami območja.“

Nedvomno pogojuje ohranjanje prosto živečih velikih kopitarjev in plenilcev v Alpah kot pokrajini, kjer prevladujejo aktivnosti človeka, aktivno in medsebojno usklajeno upravljanje zlasti z ukrepi, kot so evidenca, načrtovanje in uravnavanje populacije, vključno z uporabo odvračalnih sredstev in odstranitvijo posameznih živali v primeru, ko vse druge možnosti odpovedo; enako pomembni so tudi ukrepi, tako ohranjanje, izboljševanje in povezovanje habitatov kot tudi zmanjševanje škodljivih vplivov in motenj ter preprečevanje in povračilo škode.

Konflikt med človekom in velikimi zvermi

Vrnitev velikih zveri prinaša s seboj številne izzive, ki se jih bomo morali naučiti obvladovati. Velike zveri povzročajo konflikte z ljudmi zaradi rabe zemljišč (lov in reja koristnih domačih živali) in pogosto zahtevajo ukrepanje pristojnih organov. Obenem se status risa, medveda in volka ter njihovega plena od regije do regije zelo razlikuje. Številne alpske države so že razvile ustrezne koncepte ravnanja z velikimi zvermi, kot so medved, volk in ris. Direktive se skladajo s splošno sprejetimi naravovarstvenimi načeli in načeli upravljanja divjih živali, razlike obstajajo v podrobnostih.

Kljub razlikam pa vendarle obstaja jasen konsenz, da je ohranjanje čezmejnne populacije divjadi v alpskem loku možno le s tesnim sodelovanjem vseh alpskih držav, kolikor gre za dosego cilja in kolikor je potrebno, vendar pa tesneje kot doslej. Pogoji za tako sodelovanje je intenzivna izmenjava znanja in izkušenj med nacionalnimi in regionalnimi ustanovami, ki so v posameznih državah pristojne za trajnostno ohranitev in za upravljanje z divjimi živalmi. Alpske države si bodo morale v prihodnje še bolj prizadevati za skupno delovanje, katerega

cilj je razvoj čezmejne politike varstva in upravljanja velikih zveri. Tako sodelovanje vključuje tudi skupen učni proces, posledica tega pa je postopno prilagajanje upravljanja. V sodelovanje je treba ravno tako vključiti izmenjavo informacij, uskladitev monitoringa, vzdrževanje skupnih zbirk podatkov in medsebojno usklajevanje upravljavskih ukrepov.

Čezmejno sodelovanje je nujno

Stalni odbor Alpske konference se je na 38. seji novembra 2008 seznanil s poročilom Odbora za preverjanje in njegovimi priporočili za uresničevanje Alpske konvencije ter njenih protokolov. Glede najpomembnejših tem, s kateri se bo po lastni razumevanju in v skladu s svojimi pristojnostmi ukvarjala Platforma za upravljanje velikih zveri in prosto živečih kopitarjev na območju Alp, „Odbor za preverjanje meni, da morajo pogodbenice Alpske konvencije nujno sprejeti vse potrebne ukrepe za izboljšanje izvajanja svojih obveznosti, zlasti pri naslednjih točkah:

- *“upoštevanje ciljev protokola o gorskem gozdu tudi v politikah na drugih področjih v skladu z 2. členom, še posebno ciljev omejevanja staleža parkljaste divjadi na raven, ki omogoča naravno pomlajevanje rastišču primernih gorskih gozdov.”*

Bistven za predvideno medsektorsko sodelovanje v okviru platforme je poziv Odbora za preverjanje pogodbenicam,

- *da oblikujejo ustrezne rešitve za usklajevanje različnih zahtev po rabi in različnih interesnih položajev, zlasti pri usklajevanju med kmetijstvom in gozdarstvom, varstvom narave in lovstvom;*
- *da izboljšajo usklajevanje sektorskih politik;*
- *da posvetijo posebno pozornost izpolnjevanju tistih obveznosti iz Alpske konvencije in njenih protokolov, ki jih je mogoče izpolniti samo s skupnim prizadevanjem.”*